

Szemháj mögül a másik

„Az Utazó a szemháján átszűrődő fények közül most az aranyszínűeket kereste. Ha kicsit nyitni próbálta a szemét, az aranyszín sima sárgás, tojásszín felé tolódott, ha összebb húzta, akkor mélypirosba omlottak át a fényfoltok, ha még jobban szorította a pilledt szemhéjat, akkor püspöklila ornátusba öltöztette a fényt. Sokszor játszott így gyerekkorában is, sokszor csak ez volt minden játéklehetősége. Barna foltok tarkították a lepedőjét, derekából csövek vezették el a műtét utáni váladékokat, vért, mindkét karjában infúzióstűk kipreparált helyei, itt folyt a fájdalomcsillapítás be, innen kapott némi élethez szükséges tápanyagot. Megszokta már, hogy félig ájult, félig éber állapotban kénytelen a világban lenni. Megszokta, nem fáj már igazán semmi sem, csak nehéz volt. Nehéz a test, nehéz a lélek. Nem is tudta már lassan, van-e még lelke, csak arra emlékezett, volt, tudott az repkedni is, tudott mást is, talán még. Álmodni kezdte hozta elé olykor gyerekkorát, most is ilyen álomból bukdácsolt előre az ébrenlét felé, talán újra élni akart, talán azt hitte sikerül megmaradni. Utazni akart még. Ha másképpen nem, képzeletben. Úgy, mint régen. Mint akkor, abban az idillinek is mondható időben. Akkor tudott másképpen is még. Mozogni. Futni. Talpával érezni az utcát. A mélybarna sínfejeket. Meztéláb a sínen. Nyáron, mikor harminc fok dúlt árnyékban, a sínek feje, majdnem mindig ötven fok körüli lehetett. A bandába csak azt vették fel, aki tíz talpfaköznyit képes volt végigmenni déli harangszókor. Hogy miért pont akkor, erre nem emlékezett, talán nem is volt ez lényeges, nem kell mindig és mindenben a misztikumot keresni. A sínek a kisváros mellett futottak el, a kisváros mellett egyébként minden elfutott, vagy átszaladt rajta, de az idő, az mintha megállt volna. Ebbe tudtak kapaszkodni. A változatlanba. A majdnem az örökkévalóba. Voltak ismétlődések. Kisgézueknél, az egykori cselédudvarban például, a kirohadó vályogtéglák közt sütkérező gyíkok légyfogó technikáját tanulmányozták és légpuskával próbálták őket vadászni. Ez a nyár unatkozós napjainak programja volt. Néha mindezt persze felborította Kisgézu apjának dühöngése. Amikor már a kikorhadt kapu nyikorgása után hallani lehetett a Befütyült a vonat, be az állomásra szövegű örökzöld cigány sirató nótát, akkor jobb volt minél gyorsabban menekülni még a környékről is. Ilyenkor előfordult, hogy Kisgézu nem aludt otthon, nem is nagyon lett volna hol, mert ezek az alkalmak rendszeres bevételt biztosítottak a bútorkereskedőnek, egyetlen épp szekrény, asztal, szék vagy ágy sem maradt Kisgézuek amúgy is lepattant lakásában. A rendőrök ilyenkor inkább az utcán várták meg, míg az öreg Géza felaprítja a berendezést, felpofozza éppen soros aszszonyát, (Kisgézu édesanyja a szomszéd utcába menekült el a nagyszülőkhöz, de a fiút az apja nevelte), hogy aztán a fáradt és alkoholtól legyengült egykori könnyűsúlyú országos boxbajnokot bevigyék a detoxikálóba. Kisgézu nem tudott mit kezdeni az apjával, egyszer, kint a vegyianyagraktár mögötti kiskertekben viszont egy emberfej méretű káposztát rugdosott szét, foga közt azt morzsolva, így verem szét az apám fejét is, így verem szét az apám fejét is. A síneken való meztélábfutást

Kisgézu találta ki. Emberpróba. Így nevezte el. Aki nem teljesítette, nem volt ember előtte. Soha senki nem látta, hogy ő megcsinálta volna a sínfutást, de kénytelen volt elhinni neki mindenki. Ő volt az erősebb, így hát aki belevágott, az inkább futott. Csak ketten voltak eleinte. Két lakli, de mégis kiskamasz. Egyetlen nyár alatt tíz centit nőttek, fájt a növés, semmi nem fájt úgy még az életben és soha semmi nem tud úgy már fájni. Mégis szépnek mutatkozott az egész. Némasági fogadalmat tettek, egy egész napig nem szóltak, csak mutogatással, esetleg a porba karcolt jelekkel üzentek egymásnak. Az állandó por emléke most megint előbukott. Az ablakot éppen kinyitotta egy nővérke, szép formás lábain már jeleztek a visszerek, pedig alig tűnt harmincnak. A redőnyök lapjairól zuhogott alá az arany színűbe olvadó por. Mint régen, mint akkor, a cselédudvar és a kiskastély közötti utcán, amikor átrobogott egy Tátra 111-es, kockaorrú, studibakkerre hasonlító, kávédaráló hangú teherautó. Ilyen gázolta halálra Kisgézu hűgát, alig volt négy éves, madarat kergetett, fent szállt az égben egy pacsirta, dalára örömet lehetett fűzni, Kisjuli pedig rohant, rohant, kartonruhácskában, piros-fehér szalaggal a hajában, egyenesen a Tátra kerekei alá. Azt mondták, akkoriban egyetlen éjszaka megöszült az öreg Géza, aki akkoriban még fiatal volt, Kisgéza is csak hatéves volt talán. Nagy temetés volt, a fél város leste a tragédia lefolyását, a sofőr állítólag csak három évet kapott, tán le se ülte, mert amnesztia volt a rákövetkező évben. Talán nem is tehetett igazán róla, csak annyit lehetett tudni, inkább elköltözött a kisvárosból szabadulása után. Az öreg Géza megígérte, megöli. A por vidám hullámai pont olyanok voltak, mint azon a pacsirtás délutánon. A nővérke fáradt kézmozdulattal rántott még egyet az ablakon, a kinti világ nem jött ettől közelebb, csak egyetlen hervadt fenyő csúcsa lett látható, meg a szemközti pavilon erkélyein sütkérező nőgyógyászaton fekvő betegek.

– Valaki ma is biztos meghalt az osztályon, ugye? – szólalt meg az Utazó. Koppott, rekedt volt a hangja, nem használta már két hónapja. A nővér, akit régóta ismert már, kétnaponta ő járt be szolgálatba erre az osztályra, ijedtében leejtette a szennyes lepedőkből kötött batyut.

– Doktor úr, a kettes, megszólalt a kettes, tessék gyorsan jönni!

A por ugyanúgy szállongott, mint azon a délutánon. Kisgézu hűgát nem transzírozta szét a gép, csak apró, szöszi feje koppant neki a hatos lemezből hajlított ütközőnek. Egyetlen piros folt maradt a homlokán, meg a tarkója horpadt be. Orrán kicsit szivárgott a vér. Mindketten látták a futást, a pacsirtát, a koppanást, mindketten szembenéztek a halállal akkor, belebámultak a mulandóság kopott foncsorú tükrébe. Talán egyetlen pillanat alatt hatévesből aggastyánok lettek. Kisgézu az eset után módszeresen gyilkolta a pacsirtákat. A varjakat szerette csak, mert rondák voltak, szemtelenek és a földön ugrándozva keresték az enivalójukat, csak ritkán rebbentek fel, alig pár métert szárnyalva akkor is. Utazó még nem tudta ekkor, hogy egyszer lát egy olyan festményt, amelynek Pacsirta a címe. Az égre néző nőbe később beleképzelte Kisgézu hűgát, mint érett asszonyt. Megint visszazuhan abba a köztes létbe, amelyben már nem szeretett lenni. Beszélni akart, menni, futni, vagy csak gyalogolni, kimenni a baglyokról elnevezett domb oldalába, bebújni a kökénybokrokkal körbekerített száz éve elhagyott zsidótemető buckás és akác nyugalmába, az almáskertek illatába, a lepusztult szőlészet filagóriájából nézni a távolból a távolba menő, az állandóságot és a változást hozó-vivő vonatokat.

Korábban sokszor utazott vonaton. Munka és szerelmek után egyaránt. Nem tudott már elszakadni mindattól, ami ő volt, nem is próbálta megtagadni magát, csak az elhibázott tettek és szavak súlya ilyenkor olyan intenzíven nyomta el, hogy ájulá-szerű, fájdalmakkal kihímozott éjszakák hulltak rá, amikből verejtékes reggelek voltak az ébredések. Most is ilyen éjszaka várta. Azokkal a múltbéli szellemekkel kellett ismét birkóznia, akiknek már a gondolata is tébolyba kergetett volna bárki mást. Utazó tudta, nincs kiút, ezt az utolsó éjszakát még meg kell vívni, aztán vagy felkel és jár, vagy soha többé nem lesz képes emberként gondolkodni. Hirtelen sötét hullt rá, karjában meleget érzett, biztosan újabb fájdalomcsillapító, biztosan megint fogai közt morzsolva a szavakat istent káromolta az elviselhetetlen fájdalom miatt, biztos megint a kis vöröshajú, gyakornok doktornő van bent szolgálatban, csak az szokott ilyen meleg hatású injekciókat beadni neki. Elhullt benne az idő, elcsúsztak a terek és valahol egy hegy tetején, egy régi gyaloglás utáni élmény gomolygott elő. A Tátra, (ezúttal a hegység) még havas csúcsai észak felől, délre egy napnyugtát ringató folyóvölgy, melynek peremét sziklák csipkézik a látóhatár közelebb eső részén, a világ peremén kék buckákként a Mátra, jobbra a veres koronájú nap, balra sárga cintányérként az égre felguruló telihold. Tavaszi napforduló tájéka az időpont, a bakancsok súlya mérhetetlen, a frissen felbontott rumosüveg félig üresen kotyog a lábánál. Szél fúj, amúgy csend van, talán csak annyit hallani, hogyan nyújtózkodnak a fűben újjászülető lelkek. Valami szép. Aztán mély és átláthatatlan erdő, vizes kövek és sunyi vízmosásokat takaró levélzuhatag. Majd zuhanás, majd megint csend, de most már fekete. Mikor volt? Mikor lehetett? Miért volt? Miért ne lett volna? Gipszágy. Megint mintha reggel lenne, minden olyan vizes, mint azok a kövek. A rum íze milyen lehet? Milyen volt? Milyen a kint? Kié ez a láb? Utazó panasztalan és hallgatag, most már tudja, ha akar, megszólal, de nem akar. Minek? Megint megriasztaná a nővéreket. Az a kis szőke mindig mosolyog. Majd elunja. Még pár év, aztán lehasznált, morcos, darócmodorba megy át, mert ez van, mert így megy ez. Madárdal. Megint pacsirta. Szeretné megnézni, hol repked, hol dalol. Megint meghalt valaki, itt mindig akkor szólalnak meg a pacsirták, amikor meghal valaki. Halálmadár. Most éppen nem fáj. Az utca képe úszik elő, a becsukott szemhéj pirosába film vetítődik. Kisgézuval a sziget védelmére készülnek. Lajosék, Madár Lajosék üzentek, ki kell menni a kastély angolparkjának mocsaras tavával körülvett szigetről. Pedig azt ők, Utazó és Kisgézu takarították ki. A kötelek, ami a kétméternyi széles, békanyálas víz fölött a közlekedést biztosítja, a festett bajuszú pedellus, korábban kötélverő mester régi műhelyéből lopták. Jó vastag kötélt volt. Lajosék, Madár Lajosék durvák, sokan vannak, cigarettáznak, állítólag akit elfognak, annak csikket nyomnak el a kezén. Utazó bal kezén egy fillérnyi barna folt. Most kinyitja a szemét és megint a pacsirtát hallja. Edénycsörgés, talán ebédidő van. Nincs nyála, nem tud megszólalni. Csengetni próbál, soha nem tett még ilyet, nem akar terhére lenni senkinek sem. Most mégis. Egyszerűen éhes. Hónapok óta csak a csövek táplálták, rágni akar, most harapni akar, inni akar, ízeket, színeket akar, talán élni akar. Zuhanás. Azt a zajt hallotta most éjjel. Magában, bent magában gurul az ember, nincs megállás, fekete-ség van, arc elé emelt kéz van, fájdalom van, tehetetlenség van. Kishugi repkedő copfokkal fut a pacsirta után, fékzaj, kávédarálószerű motor bögése, sikoly, koppa-nás, csend, orrlyukból szivárgó vér. Filmszerű. Mint akkor, mikor Katival Pesten

valami idétlen filmet néztek testületileg a gimnázium diákjai. Nem tudni, hogy került Kati mellé. Langgaléta, fél fejfel magasabb lány, élvetegen széles ajkakkal, derékig érő, barna, loknikba forduló hajjal. Egy évvel idősebb is, Öcsi nővére, Öcsié, akivel különben haver, de mindig irigyli, mert Öcsi egyszerűen zseni. A film pereg, a híradó unalmát evéssel töltötte ki. A véletlen Kati. Akit igazán még soha meg sem nézett jobban, egy az, idősebb, kettő meg, magasabb. Valami ócska szerelmes szállal is átszótt történelmi film. Kivégzés kockái. Kati keze hirtelen megragadja az övét, aztán, mint aki eszmél, hogy ez hülyeség, el is engedi. Az érintés éget. Próbál közelebb csúszni. Véletlenszerűen úgy lógatni a kezét, hogy megérinthesse a Katiét. Ez borzasztóan fárasztó. Szerelmet leplezni mindig az, ezt megtanulta. Aztán valahogy egymásra találnek az ujjak és kezdődik a játék. Kati mutatoujja végigsiklik a hegen. Lajos, Madár Lajos kegyetlen emlékeztetője, két óra sárgombóc csata után bezúdulnak mind a heten a szigetre. Kisgézut hárman fogták le, harapott, rúgott, nem adta magát. Utazó mintha szelíden várta volna a vereséget. Bátyjától azonban tanult egy alattomos fogást. A felé nyúló egyik Madár gyerek kezét elkapva a hüvelykujját befelé törte, ami irtóztató fájdalom. Ha megdöglene, akkor nem olcsón.

– Dehogyan fog maga megdöglene! Tessék, mit óhajt, tessék, beszéljen, tudom, hogy tud, csak nem akar beszélni!

Ez már a vöröshajú nővérke hangja. Mennyi idő telt el? Az edénycsörgések zaja nincs tovább. Pacsirta szól. A nővér azt a kezét törölgeti nedves szivaccsal, amelyiken a fillérvény hegedés látszik.

– Ez itt micsoda? Cigaretta nyomtak el rajta?

– Azt, még kölyökkoromban, a Műszertben. Ha tudja, hol van.

Utazó úgy beszél és beszélt mindig is életében, mintha mindig mindenki tudná az ő álmait, múltját, jelenét, jövőjét. Az idő és tér, a befogók soha nem voltak számára lényegesek, mindig minden történt, történik és történni fog. A többi döreség. Vanitatum vanitas – persze minden hiábavaló, senki nem láthatja azokat az arany fényeket, pirosakat, lilákat, amelyeket ő lát szemhéja mögött.

– Tudom hol van, egyszer a játszóparkjaim a kastély pincéjébe csuktak be – mondja a kisvörös, majd hirtelen felteszi a bal lábát az ágyra, a rövid kis nővérke ruha felcsúszik, oldalt fordul és egy öt-hat centi hosszú forradást mutat a formás és napbarnította lábon, miközben az örök vágyak kútját takaró féltényérvényi hófehér háromszög alsónemű alól domborulat izgalmas látványát is feltárja.

– Én ezt a sebet szereztem ott.

Kicsit elpirul, istenem húsz éves biztosan elmúlt és még elpirul, talán ő is sejti, többet mutatott, akarva-akaratlan, mint szándékozta. Kisgézut a húga temetése előtt még soha nem látott bugyit. Ezt akkor mondta, amikor az egész ceremónia után fehér ingben ballagtak Utazóval a temetőkapunál.

– Benéztem. Benéztem szobába, anyámat láttam, apám a fejét fogta, apró ruhákat dobáltak, a hugiét dobálták ládába tegnap. El fogják égetni. Apám mondta. Ha meghalnék, az én cuccomat is elégetnék?

Utazó nem tudott választ adni, annak az öt-hat centiméteres, vörösös hegnek a rajzolata úszott állandóan elé, amit a kis vörösön látott. Már megint nem lehetett tudni, mennyit aludt, vagy feküdt ájultan. Egy furcsa kép zúgott elő a kiesett időn át. A lebontott patakhíd alatt rákászolnak, nyár van, Pecsiekkel ment le a patakra.

Pecsi haver, régi haver, apja traktorista, mindig ő szántotta Utazóék kertjét. Tényleg, volt kert is, jutott eszébe Utazónak. Mikor utoljára az anyjánál járt, megriadva látta, mennyire összement minden. Az anyja, a ház, a garázs, a kert, az udvar. Szinte semmi nem maradt meg eredeti méretében. Csak az anyja szomorúsága nőtt az elfolyt idő alatt. Pecszi húga is ott volt, barna – piros oldalra dülő háromszöges mintás, egyrészes fürdőruhában. Zsuka, igen Zsukanak becézték, ki tudja, mi lehet vele, biztos elsodorta valamerre a térbe a gúnyolódó idő, de oly mindegy. Zsuka nem vette észre, hogy folyásiránnyal szembe próbálnak a fiúk rákokat találni, a padmalyok alatt. Utazó indult szembe elébb az árral, Pecszi egy fűzfabokor töve alatt kotorászott. Zsuka a híd betonpillére mögött éppen a barna-piros oldalra dülő háromszöges mintás vizes fürdőruháját vette le magáról. Ült a fűben, a betonpillér árnyékában, széttett lábakkal, s lába közt éppen akkora, forradásszerű, hússzínű vágás, körötte napszínű apró, szőkésbarna bodrok, mint a kis vörös combján a forradás. Elfojtott sikoly, majd hirtelen mosoly és teljesen kitárt combok. A hússzínű forradás kettéválik, Utazón pedig valami soha nem tapasztalt érzés didereg végig. Ezután soha többé nem szólt Zsukához.

Talán négyen is sürgölődnek az új beteg körül, állványok koccannak diszkréten, surrognak a cipők, határozott szavak próbálják elriasztani azt a furcsa árnyékot a fekvő, magatehetetlen alak mellől. Ha megint rákezd a pacsirta, akkor ennek is vége. Varjak szállnak. Szemtelen varjak, beszoktak a városba, vetést már nem is láttak, itt keltek ki a kórház szemétkukái felett a nyárfákon. Amiket kivágtak éppen nemrég. El kéne már innen menni. Elvágyni, mint régen, aztán csak bedobálni pár cuccot a kopott zöld hátizsákba, besöpörni a zsebbe a maradék aprót és indulni. El innen a fenébe. Tizenhat évesen kié lehet a végtelen, ha nem az övé? Kövecsesig gyalog, majd személyvonattal Fülekre. Éhség. A Tulipán utcai romák enni adnak. – Hozzad adjuk a Rózsit, ha hazajössz Nyugatról. Ezt az öreg Pípás mondta. Rózsi, a Tulipán utcai Rózsi, leszakításra váró bimbó. Tizenöt éves, jólfejlett cigánylány, mellei szinte átdöfik a vékony blúzt, éremnyi mellbimbók májszín árnyéka sejlik az anyag alatt. A Rózsi kicsit idétlenül vihog, van magához való esze, billegeti magát máris, mint egy menyasszony, úgy karol belé Utazóba, röhögnek, majd pálinkát isznak, mindenki pálinkát iszik, még a tizenkét éves Öcsi is, akit Utazó éppen fél-órája lementett a várhegy egyik sziklájáról. Eleinte félt, megölik, vagy ki tudja, mit csinálnak vele ezek a Tulipán utcai cigányok, aztán már tudta, nem lehet itt semmi baj. Csak énekelni kell, csak énekelni, a Befütyült a vonat, be az állomásra... című nótát, siratót, mert ez megmentheti. Pénzt kapott, ételt csomagoltak, egy kopott pulóvert is, néhány címet megtanítottak neki, nem írták le, nehogy lebukjanak.

– Ha Bécsbe érsz, Kárit keresd, monddad neki, a Pípás küldött, majd ad neked pénzt, aztán mehetsz németbe, elintézi neked. Majd letudjuk, ha hazajöttél, nem tart már ez soká, fiam, majd elveszed a Rózsit!

Már megint ezzel a Rózsival jönnek. Ki a fene látott olyat, hogy tizenhat éves gyereket valaki meg akar házasítani?! Rózsi megint vihog, egyszerre undorító és kíváncsi. Rövid nyári éjszaka. A hajnali gyorshoz megy ki, aztán hirtelen ötlettől vezérelve egy nemzetközi gyorsteher, egy csupa szovjet-oroszországi hűtökocsiból összerakott vonat egyik fékezőfülkéjébe ugrik mégis. Nem kerül legalább pénzbe, de az isten se tudja hol áll majd meg legközelebb. A gyorsteher előnyt élvez a Kassa-Pozsony gyorsvonathoz képest, s mivel az késik is, jó tíz perccel hamarabb engedik

ki. Huzat, halbüz, robogás. Gyorsan zsibbadni kezd a láb, mozogni nem nagyon lehet, ha kinyitja az ajtót a talpfák szédítő gyorsaságú keresztcsíkjai zuhanni hívják, marad a félszeg és megbánt meredt ülés egy szál deszkán, kapaszkodva a fékezőkerekbe, lilára szorított ujjakkal.”

– Marhaság az egész! Magam sem hiszem el, magamról sem hiszem el, hogy ilyen lett volna. Pedig pontosan tudom, hogy mindez így volt. Így van. Megfellebbezhetetlenül. Mindörökké ámen. Vagy hogy is mondják ezt azok, akik hisznek is valamiben. Utólag inkább a folyamat érdekes. A rálátás és az értelmezés, a hozzáérzés lehetősége. Huzatos agyamból hogyan szállnak ki és szabad repülés után hogyan érkeznek vissza soha fel nem fogható, fel nem dolgozható élmények, amelyekbe máig kapaszkodom, ahelyett, hogy elengedném őket. Baromság. Magamnak is hazudnék? Megszépiténém? A valóságot próbálom újraértelmezni, egyetlen szót sem kell megtagadni, minden igaz. Akkor viszont mire jó az egész, mitől lehet érdekes másoknak? Beidézem magam magamnak, mintha lennék valaki. Mintha lettem volna valaki. Mintha... Mindig ez az örökös mintha érzés, ez a semmire se jó, sohasem valós, nem tapasztalható, csak mintha mintha lenne. Érdektelen. Fárasztó. Unalmas. Zsibbaszt. Megöregedtem? Nyilvánvaló a fáradt hozzáállás. Minden idegesít, legjobban én magam magamat. Félálomban szeretek ücsörögni, állandóan félig behunyt szemmel, játszani a fénnel. Akkor ez mégis igaz? Mégis ismerném magam? Mégis lehet valamilyen kapcsolatot, időutazást szervezni azzal, hogy visszafordítom magamban az idő furcsa és soha el ne fogadható egyirányúsítását, aztán usgyi?! Mintha élnék. Mintha éltem volna. Megszólaltak a pacsirták, csesse meg, megint elpatkolt valaki az osztályon. Szemhéján átsűrődő fény? Nincs.

